



2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

## ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου  
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σάββατο 23 Ιανουαρίου 2021 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

### ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

#### ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

#### ΘΕΜΑ Α

- A1.**
- α.** → **Λάθος** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 17: *Ο Κοντ πίστευε ότι αυτός ο νέος κλάδος θα μπορούσε να μας βοηθήσει στην κατανόηση της κοινωνίας, η οποία θα βασίζεται σε αυστηρές επιστημονικές αποδείξεις.*
- β.** → **Σωστό** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 33: *Σύμφωνα με τον Χομπσμπάουμ (E. Hobsbaum), μόλις στη δεκαετία του 1840 το προλεταριάτο (η εργατική τάξη), αυτό το «παιδί της βιομηχανικής επανάστασης», εξαπλώθηκε στην Ευρώπη.*
- γ.** → **Λάθος** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 58: *Τα στάδια της κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού είναι κατά τον Μιντ τρία.*
- δ.** → **Σωστό** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 99: *Αυτή η απονομή των ιδιοτήτων (είτε είναι θετική, όπως π.χ. «απολύεται με λίαν καλώς», είτε αρνητική, όπως «απορρίπτεται» ή «παραπέμπεται», που ισούται με στιγματισμό) κατατάσσει τα άτομα σε ιεραρχημένες κοινωνικές ομάδες.*
- ε.** → **Λάθος** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 111: *Ο Τέιλορ (F.W. Taylor, 1856-1915) προτείνει την ορθολογικοποίηση των εργασιών στα εργοστάσια της Αμερικής.*
- A2.**
- I.** → **δ** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 36: *η μεταβιομηχανική κοινωνία εστιάζει στο παγεπιστήμιο ως κύρια πηγή θεωρητικής γνώσης» (E Etzioni Halevy).*
- II.** → **γ** ⇒ σχολικό βιβλίο σελ. 23: *Οι θεμελιωτές της σχολής της συμβολικής αλληλεπίδρασης ονόμασαν «σημαντικούς άλλους».*



## 2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

και σελ. 58: Μιντ ...2. Το στάδιο του ατομικού παιχνιδιού... Κατά το στάδιο αυτό οι «σημαντικοί άλλοι».

### ΘΕΜΑ Β

**B1.** Σχολικό βιβλίο σελ. 19: Έτσι προσδιόρισε... απελπισίας.

Αναλυτικά η απάντηση:

Έτσι, προσδιόρισε τρεις τύπους αυτοκτονιών:

1. Την *εγωιστική αυτοκτονία*, που παρατηρείται ότι αυξάνεται όταν τα άτομα δεν έχουν αναπτύξει αρκετούς κοινωνικούς δεσμούς. Για παράδειγμα, οι ανύπαντροι ενήλικες αυτοκτονούν συχνότερα από ό,τι οι παντρεμένοι.
2. Την *αλτρουιστική αυτοκτονία*, που παρατηρείται όταν οι κοινωνικοί δεσμοί είναι πολύ δυνατοί. Οι μαζικές αυτοκτονίες μελών διάφορων θρησκευτικών οργανώσεων ή ατόμων που εκπαιδεύονται στο να δίνουν τη ζωή τους για την πατρίδα (π.χ. «καμικάζι») αποτελούν παραδείγματα αυτού του τύπου αυτοκτονίας.
3. Την *ανομική αυτοκτονία*, που εμφανίζεται σε περιόδους κατά τις οποίες παρατηρείται κοινωνική αποδιοργάνωση. Για παράδειγμα, οι ανομικές αυτοκτονίες αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής κρίσης, αλλά και σε περιόδους ευημερίας, γιατί οι άνθρωποι χάνουν τους κοινωνικούς δεσμούς τους.

Η έννοια της ανομίας είναι βασική στο έργο του Ντυρκέμ, ο οποίος τη συνδέει με τις μεταβολές που παρατηρούνται στο σύγχρονο κόσμο, μεταβολές που είναι τόσο γρήγορες και τόσο έντονες, ώστε να δημιουργούν σε πολλούς ανθρώπους συναισθήματα ματαιότητας ή απελπισίας.



## 2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

**B2.** Σχολικό βιβλίο σελ. 65: Οι μορφές είναι τρεις... κλοπή.

Αναλυτικά η απάντηση:

Οι μορφές κοινωνικού ελέγχου είναι τρεις: 1) ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος, 2) ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος και 3) ο αυτοέλεγχος.

Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος είναι ο θεσμοθετημένος έλεγχος που ασκείται από το κράτος και τα εντεταλμένα όργανά του (π.χ. αστυνομία, δικαστήρια) και ταυτίζεται με την καταστολή και την τιμωρία. Οι ποινές προσδιορίζονται με ακρίβεια από τη νομοθεσία για κάθε περίπτωση παραβίασης κανόνων. Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος εφαρμόζεται σε περιπτώσεις παραβίασης θεμελιωδών αξιών και κανόνων της κοινωνικής ζωής (π.χ. αφαίρεση ανθρώπινης ζωής, κλοπή, στέρηση της ελευθερίας κτλ.).

Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι ο μη θεσμοθετημένος έλεγχος που ασκείται όταν κάποιος αποκλίνει από τα πρότυπα συμπεριφοράς της ομάδας. Τα σχόλια των συγγενών, η κριτική των συμμαθητών, οι μορφασμοί και οι χειρονομίες αποτελούν μερικά παράδειγμα άτυπου κοινωνικού ελέγχου, αφού εκφράζουν την επιδοκιμασία ή την αποδοκιμασία μιας πράξης. Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος εφαρμόζεται κυρίως στις περιπτώσεις παραβίασης λιγότερο θεμελιωδών κανόνων συμπεριφοράς.

Στις μορφές κοινωνικού ελέγχου εντάσσεται και ο αυτοέλεγχος, ο εσωτερικός έλεγχος του ατόμου. Πρόκειται για την εσωτερική των αξιών και των κανόνων συμπεριφοράς που επιτυγχάνεται από την περίοδο της πρώιμης κοινωνικοποίησης του ατόμου. Κάθε άτομο αξιολογεί πριν από κάθε ενέργεια τις πιθανές συνέπειες της πράξης του. Οι συνέπειες αυτές το ενθαρρύνουν ή το αποτρέπουν να ενεργήσει, ανάλογα με το βαθμό εσωτερικής των κοινωνικών αξιών. Για παράδειγμα, η επιθυμία μας να αποκτήσουμε παράνομα ένα υλικό αγαθό προσκρούει στον εσωτερικευμένο κοινωνικό κανόνα που αφορά την κλοπή.



ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Σχολικό βιβλίο σελ. 91 – 92: Η έκθεση της Διεθνούς επιτροπής ... τη ζωή τους ...» (UNESCO).

Αναλυτικά η απάντηση και η ενδεικτική της βαθμολογία:

*Η έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση της UNESCO επισημαίνει τη σπουδαιότητα της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης, δίνοντας έμφαση στους ακόλουθους στόχους της μάθησης, που αποτελούν τους πυλώνες της γνώσης:*

*α) να μάθει στο άτομο πώς να μαθαίνει, δηλαδή πώς να αποκτά τα εργαλεία της κατανόησης του κόσμου...,*

*β) να του μάθει πώς να ενεργεί, έτσι ώστε να είναι παραγωγικό στο χώρο του,*

*γ) να του μάθει πώς να ζει μαζί με τους άλλους, δηλαδή πώς να συμμετέχει στη ζωή τους και να συνεργάζεται μαζί τους,*

*δ) να του μάθει πώς να υπάρχει... Η εκπαίδευση πρέπει να δώσει στους ανθρώπους την ελευθερία της σκέψης, της κρίσης, της έκφρασης των αισθημάτων και της φαντασίας, για να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και τη δυνατότητα να ελέγχουν όσο εξαρτάται από αυτούς τη ζωή τους...» (UNESCO, 1999:125, 139).*

(μονάδες 8, κάθε ένας στόχος από 2 μονάδες)

Γ2. Σχολικό βιβλίο σελ. 104: Βέβαια... να αγνοηθεί

Αναλυτικά η απάντηση και η ενδεικτική της βαθμολογία:

*Βέβαια, το μεγάλο ερώτημα είναι αν η πληροφορία αποτελεί γνώση. Γύρω από αυτό το ερώτημα έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις. Πολλοί θεωρούν ότι η διάδοση των πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση γνώσης. (μονάδες*

*2)*



## 2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

Άλλοι, αντίθετα, θεωρούν ότι η γνώση συνδέεται άρρηκτα με τη σπουδή, τη μελέτη, την επαλήθευση και ότι οι πληροφορίες δεν ταυτίζονται με τις γνώσεις, αφού οι τελευταίες προϋποθέτουν μια αναλυτική και κριτική σκέψη. (μονάδες 3)

Άλλοι πάλι επισημαίνουν ότι, ενώ η κατάκτηση της γνώσης παλαιότερα ήταν μια προσπάθεια που απαιτούσε μόχθο, σήμερα, με όλες αυτές τις τεχνολογίες, έχει κατακτήσει μια διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών και εντυπώσεων. (μονάδες 2)

Κάποιοι άλλοι αντιτείνουν ότι ο καταγισμός των πληροφοριών αποτελεί κομβικό στοιχείο της εποχής μας και αυτό δεν πρέπει να αγνοηθεί. (μονάδα 1)

Γ3. Σχολικό βιβλίο σελ. 104: Ανεξάρτητα ... κανέναν.

Αναλυτικά η απάντηση και η ενδεικτική της βαθμολογία:

Ανεξάρτητα πάντως από όλες τις επιφυλάξεις που έχουν διατυπωθεί για την αξία της «κοινωνίας της πληροφορίας» είναι γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος μπορεί να πληροφορηθεί πολύ εύκολα και γρήγορα τι συμβαίνει στον κόσμο και να ενημερωθεί για διάφορα θέματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα. (μονάδες 3)

Η πληροφορία μπορεί πλέον να χρησιμοποιηθεί από την κοινωνία των πολιτών για την καλλιέργεια της αλληλεγγύης, προς τις κοινωνίες που την έχουν ανάγκη, αλλά και τη διαμαρτυρία απέναντι σε φαινόμενα που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. (μονάδες 4)

Αυτή η χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών είναι ένα γεγονός που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν. (μονάδα 1)

### ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Σχολικό βιβλίο σελ. 118: Σε κάθε κοινωνία... θεωρίες.

Αναλυτικά η απάντηση:



## 2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

Σε κάθε κοινωνία υπάρχουν διαφορετικές ομάδες ατόμων που έχουν κάποια κοινά στοιχεία ως προς το επίπεδο ζωής, τις οικονομικές και τις κοινωνικές δραστηριότητες ή τις αξίες τους. Η κατάταξη σε μια ιεραρχημένη κλίμακα των διαφορετικών ομάδων με κοινά οικονομικά, κοινωνικά ή αξιακά στοιχεία ονομάζεται κοινωνική διαστρωμάτωση. Βασικό στοιχείο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι οι κοινωνικές τάξεις.

Ως κοινωνικές τάξεις ορίζονται οι κοινωνικές ομάδες των οποίων τα μέλη έχουν την ίδια θέση ως προς τα μέσα παραγωγής (ιδιοκτήτες ή όχι), ένα σχετικά κοινό τρόπο ζωής και την αίσθηση ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα. Η έννοια της κοινωνικής τάξης προσεγγίζεται από διαφορετικές θεωρίες.

**Δ2.** Σχολικό βιβλίο σελ. 118 – 119: Ο Μαρξ ... να τα υπερασπίζονται.

Αναλυτικά η απάντηση:

Ο Μαρξ, παρατηρώντας την εξαθλίωση των εργατών στην Αγγλία στα μέσα του 19ου αιώνα, αναδεικνύει την αντίθεση ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις (εργατική - αστική). Αυτό που διαφοροποιεί τις δύο τάξεις δεν είναι το εισόδημα, η φύση της εργασίας (χειρωνακτική ή όχι) ή η άσκηση των διαφορετικών επαγγελμάτων, αλλά η θέση κάθε τάξης στη διαδικασία της παραγωγής. Η αστική τάξη είναι ιδιοκτήτρια των μέσων παραγωγής, ενώ η εργατική τάξη το μόνο που κατέχει (και πουλά έναντι ενός μισθού) είναι η εργατική δύναμη.

Από την άλλη πλευρά, ο Βέμπερ διακρίνει τρεις τύπους κοινωνικής διαστρωμάτωσης:

- Ο πρώτος τύπος διαμορφώνεται ανάλογα με τη θέση του καθενός στην ιεραρχία του γοήτρου. Κάθε ομάδα από το σύνολο των κοινωνικών ομάδων χαρακτηρίζεται από έναν τρόπο ζωής, ένα καταναλωτικό πρότυπο, ένα σύνολο ιδιαίτερων αξιών.
- Ο δεύτερος τύπος διαμορφώνεται με βάση την κατανομή της δύναμης μεταξύ των ατόμων, πράγμα που σημαίνει την επιρροή που μπορεί να ασκήσει ένα άτομο στη δράση μιας ομάδας.



## 2021 | Ιανουάριος | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Εμπέδωσης

- Ο τρίτος τύπος κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι αυτός των κοινωνικών τάξεων. Η κοινωνική τάξη αναφέρεται ως ένα σύνολο ατόμων που έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στην αγορά, έχουν δηλαδή κοινά οικονομικά συμφέροντα, τα οποία φροντίζουν να τα υπερασπίζονται.

**Δ3.** Σχολικό βιβλίο σελ. 127 – 128: Το κοινωνικό κράτος... εκδηλώσεις κ.ά.

Αναλυτικά η απάντηση:

Το «κοινωνικό κράτος» αναφέρεται για πρώτη φορά στο Γερμανικό Σύνταγμα (1949), το οποίο και καθιερώνει τα κοινωνικά δικαιώματα (υγεία, εργασία, ασφάλιση κτλ.) και οδηγεί σε μια πολιτική παροχών προς τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα.

Η δημιουργία συνεπώς του κοινωνικού κράτους (κράτους πρόνοιας) της συλλογικής δηλαδή αντιμετώπισης των ανισοτήτων, προσβλέπει σε μια ανακατανομή του πλούτου.

Η ανακατανομή του πλούτου σε μια κοινωνία επιτυγχάνεται με διάφορα μέτρα όπως:

- την πολιτική μισθών (συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οικογενειακά επιδόματα κ.ά.),
- τη φορολογική πολιτική με στόχο τη μείωση της επιβάρυνσης στους οικονομικά ασθενέστερους (π.χ. μείωση φόρων για τις πολυμελείς οικογένειες, μείωση αναλογίας έμμεσων-άμεσων φόρων),
- την κοινωνική ασφάλιση (ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, συνταξιοδότηση, επιδόματα σε άτομα με ειδικές ανάγκες κ.ά.),
- την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. συμβουλευτική),
- την πρόσβαση σε αγαθά πολιτισμού (π.χ. κοινωνικός τουρισμός, ελεύθερη είσοδος σε μουσεία, εκδηλώσεις κ.ά.).